

	s. s.
Ystning	38-39.
Slakt av nötkreatur	40-41, 52
Örnslakt o. svinslakt	42-44, 48
"Rackarästina" slaktade hästar, o. kastvagnar, m. m.	45-46.
Gravvård öfver död hund.	46.
"Fallansot" (slaget) kunde uppstå vid slakt	47.
Ljåldäda djur.	53.

Landskap: Malmöhus län Upptecknat av: J. Bergström

Härad: Herrestads

Adress: Vinkelg. box 236

Socken: Höggestad

Berättat av: J. Bergström

Uppteckningsår: 1934

Född år / 1864 i Höggestad

Uppteckningen rör Slakt.

Födde man upp nötkreatur och småfä till slakt eller var det så, att man blott slaktade undan de gamla och övriga? Svar: ja, man uppfödde både nötkreatur till slakt, så och även gäss.

När en ko börja bli för gammal "gå" man på len, d. v. s. göda man den på efterkösten, man gav den extra råa potatis, ett par kaffer dagligen. En slaktare kom från staden, slar vi något att sälja? Bonden: ja, vi har "ged" på en ko och en "vår" kan vi sälja. Där - kagge. Slaktaren: där ^{är} några arbetare vid ett fabriks sten som jag åtgjut mig att skaffa kött till.

Slaktaren: jag ger 100 kr. för koen och baggen.
 Anders Kommas i Sörvestad 1877. Anders Komma: ja,
 hör till. Han gick ligga där om natten i drängar-
 huset. Kitta Komma: här kan du sälja koen och
 varen för så billigt pris? Anders Komma hade
 gått handpunningar. Anders Komma: ja, får inte
 ry i husen får kvingjan vill du se handeln
 gå tillbaka, så ska jag skjuta dig till Boomma.
 Slaktaren: det som är handlat är handlat och
 skall stå fast. Den myndige sonen Mårten köpte
 med baggen till stan om morgonen, det tycktes
 på denna, att affären var bra, och en äggsprig lejde
 med koen till stan = Östad. De de kommit ästad
 sade dottern Bengta, 27 år gammal, ja, men tror,
 närr han gav billrad koen i hundra delar,
 blev där näck inte med till slaktaren, ja, se
 Kitta Komma, du har rätt i detta. Hur de kan
 förstå en inte. Nu blev hon lugn.

Vid hemkomsten söde Måten, j. umbr. 1832, slakt-
aren kom, han var röd i ansiktet som eldsågar.
Han hade nog svårt för att skapa frémingerne i
jörskatt, men om ett ägonblick kom han med
fréminger. Nättkreatur slaktades man vid herre-
gårdarna, men könderna sålde sina kor anting-
en till slakteren, eller på marknaderna.

Sålde man sina slaktdjur? Ja.

Förekom det det att man slaktade av sina
kreatur och sålde köttet? Nej, aldrig.

Man uppfödde aldrig nättkreatur till slakt. Vid tre
å 4 års ålder börja tjurarna bli för tunga till avel,
ty sålde man dem till slakteren från Uptad eller
Malmö. Korna som voro gamle eller kasserades
på grund av fel vid kalvningen och dylikt,
hög ålder, ^{sålde} att leda tjurar och kor tre mil ~~vanligt~~
till staden, var inget ovanligt. Ibland sålde man kasserade
kor, som de hufvudsakligen.

Bönder som bodde nära staden kunde sälja
läde, geta näthreatur och en och annan stor
gris, slaktfet. Men $\frac{1}{2}$ mil och längre väg från
staden var det omöjligt att sälja en slaktfet
gris. Bönder med 2 par hästar hade vanligen
en grissugga, men att sälja griser var svårt.
Stathalter vid herregårdarna hade vanligen
en gris köptes i februari mars för att bli jula-
gris. En hoveribonde jöns Persson, i Vasatorp-
Krageholms gods, Sövestads socken, f. omkr. 1825,
hade 2 grissuggor i april 1875. Suggorna hade under
vintern gått på allonskog. I maj skulle de grisa.
De togs hem ur skogen i mars och gick sedan
lösa omkring gården. De fingo skända potatis
och något rågmjöl i vatten. De voro ringade
i nosen med stiltvåd, så så att de ej kunde
rota. Heland stod därren öppen till stersed,

^{suggan}
och gick in och vätte svinhaljan och annat.
När de skulle grisa gjorde de en rede i ett
vagnslid, tomt, precis som mäss där de legga
för sin ankamma. På det att grisarna icke
skulle förra sig från suggan under gris-
ningen, buren de kvistar och helm i gapet
och lade en gästningsmur i en cirkel
minst 2 alnar i diameter. Hon ladda icke
under sig själv utan låg på hvar jord-
golvet. Den andra suggan valde en annan
plats, men samma byggnadssätt. Man hade
slaktat 2 gamla svin till jul och ett eller
två ettårs allonsvin i mars. Sugorna
fingo många grisen 10 à 12 fr. sugge.
Sugorna voro nog i tredje året. De skulle
bli julagrisar nästa jul. Sex griser lades till.
När de voro en månad gamla kastade bonden

orngrisarne. Bönder omkring Svvestadby
 kunde sälja någon gris till smedar och
 skallärare och till statshästar vid Kersge-
 holm, men Jöns Persson kunde icke sälja
 någon. De slaktade överflödiga vid sex
 veckors ålder och kakte köttet. Det var
 hemskt att gå på, men hungern var värre
 så att man måste svälja det. Västa jul
 skulle två av grisarne bli grisarsuggor
 och fyra gå på allan. Vid en annan gris-
 ring kunde en släkting köpa eller rekomm-
 mendera köpare och resten slaktades
 som förut sakts. Svinen som icke voro
 grisuggor voro minst ett år gamla innan
 man gödde dem, men goda suggor kunde
 man ha tre à fyra år. Pojkarna måste vakta
 svin på och gå på på en två eller tre gånger. O gräslighet!

Om man slaktade svin och sålde köttet.
Om skulle man sälja fläsk till. De fattiga
hade inga penningar och de som var något
försigkomna såsom smeder, skomakare,
skräddare, skollärare, hade egen gris och
den skulle räcka för året.

När någon ko kalva lade man en seacher
kalv till och de övriga band man alla
fyra benen ihop för, lade en ~~liten~~ tass
kross i bulstovvagnen och kalven gick
åka till staden. 1875 var priset på späda
kalvar 4 à 5 kr. Om kalven var sjuk
och död vid framkomsten kunde bonden
gå en blanka för den och stadsborna tur
ätit mer än en självdöd kalv. Slaktaren
blåste upp kalvane, att köttet såg ut som
gödkalvskött.

Till bröllop kunde man i staden köpa
något "sundakjyd" = kött av nåt boshop,
detta i hoverigodsens men i sacherar, där
det fanns egna bönder slaktade man,
där det fanns egna bönder, till majgillen,
bröllop, karndup och begravningar, en
års gammal kalv, men detta var endast
hos de förmåga. Endast i Sövede borgsgods
har jag hört att man slaktade en års gam-
mal kalv till majgillet hos en hoveri-
bonde och gillet vara i tre dagar, för om-
kring 70 år sen. En hoveri bonde med två
par hästar kunde slakta 4 gamla gödsvin,
5 får och tio gäss om året. Kättersaren
lades för bertallrikar till varje tjänare,
så att de fingo äta så mycket kött
de ville.

Sövede borg.

Landskap: Malmöhus län Upptecknat av: J. Bergström
Härad: Herrstads Adress: Viskelg. Skurup
Socken: Högstads Berättat av: Elna Nilsson
Uppteckningsår: 1934 Född år 1864 i Högstads

Uppteckningen rör Orngille.

Av upptecknaren: I Högstads gamm 1820 en å Högstads sn.
tjugo större hoveribönder, ett par hästar =
äskväg och ett par dragtuter.

På 1840 talet utrotades hoveribönderna
och statharbs systemet infördes.

Men de tolv husmännen fingo bli kvar,
ty man behövde för gårdens bruk en mängd
hoveridagsvärke. Dessa tolv bildade ett
äldermansgille. Dettas syftelse var att
hålla tjur och orre. En älderman fick end-
ast vara ett år. Sedan en annan husman.
Ombyttet skedde i slutet på mars.

Den nytillträdande, alla hade ett par skabbota
hästar, skulle nu ha en års gammal tjur
och en sex månader gammal orne. Den nyt-
tillträdande gör nu oosagille. Alla hus-
män komma med to = 2 kapper bland-
söl i en tvärpise hängande över akeln
med häloten före och häloten bak = lime-
tvärpise, med kappi handen = liksande
tiggegubbar, tyst nej, så gingo de även
och bar handelsreor från staden, de som
begagna apostla hästene. Aldermannen
breder en säck på golvet och sätter där på
ett kappsmål. Somliga ha tatt så gott
mål att kappan blir mer än fylld andra
kappan, medan en annan har mått så
noga att kappan blir icke fylld andra
gången. Sådant ansigs som en stor skam.

LUND'S UNIVERSITETS
BOKMINNESARKIV

Ålmgårds och Långgårds byggnads- och ägandeskeden 1881.

Åldermannen skär kaffarna i en tunne-
säck i stugan. Han har nu fått en tunna
säd till ornen. Ornen fick ingen säd.
Nu kunde alla tolv begagna ornen och
gåren fritt. Först blev det nu kochen
sedan "panntofflesö" var man kört
råkat fläsk och råkat järnhätt = j: 1860
och sjuttitalet. Sedan blev det kaffe-
jehar, ingen tobaksrökning ej heller
smusning. Nu skulle åldermannen be-
stämna en dag, då de skulle samlas och
lycha göre = anse = reparera boister som
uppställt under vintern å gåren å fjälds-
markerna. Högstad husmän hade ko-
höjan och södra halvan av mossmark-
erna. En annan fjälad var "höjerna" nu
mera uppiadlad men denna var för gårdens
(gränse intill Lyckås och. Lgt till Långgårdar.) Skriv endast på denna sida! umgdjur.

*
Nasta vår var oonen nära två år och tjuren
två år. Nu bestreda älderna oonen
på värsidan och oonen blev en bra julegris.
Tjuren såldes till någon slakteri i staden.
På min förfrågan om tjuren hade ring i
nosen svarade Elna Nilsson: nej, de sette
ingen ring i nosen, de voro så försvultna
om vintern, att de voro ej farliga, men
om sommaren gick han lös bland korna
i fäladsmarken. Jag var rädd för den, när
jag var med mor och mjölke, men jag
hörde inte att de stänga någon. På Hoge-
stads gård hade de på 1860 talet en snö-
vit tjur och en grå hingst. Husmännen
gick sannolikt fritt beözna gårdens
hingst. De förde inget protokoll vid ossagillet,
och hade inga fensningutgifter.

6
Älderman

I Baldringe socken var hovebonden Olof
Mårtensson, f. omkr. 1805, Nämnden och älder-
man ständigt från omkr. 1840-1880. På 1860 talet
blev bönderna utbrutna ur byen = Baldringe
ströland, tohända efter Rutger Macleans
äknamn: Ströland. Baldringetorp = Toorpere-
by = 18 hovebönder och 2 husmän.

Varje söndagsmorgon skulle Äldermannen
köra till Högstads gärdskontor och jämn-
föra hoveidagsvärken och mottaga
och hämta socknens post, ja, den
senare vågde intet anset, men en och
annan på 1870 talet hade främmerat
på Högstads skohanda och ett och annat brev
kom från Amirka. I slutet på 1860 talet
och hela 1870 talet gingo Toorperebys kor å bete
om sommaren i Fylskalen, där om Högstation är.

Aldermannen hade leysorner, och tjur.
 Tjuren gick icke gå bland korna, ty
 sgo "vånga-panture" herde, gammal och
 skräplig och tjänstpojkar gingo tyvordad.
 De frukta för att tjuren kunde döda deras
 söner. 20 figor gingo morgon och kväll
 till fylledalen och mjölka. Där någon ko
 tjurvill, anmälde figan detta vid ham-
 komsten och en gång sändes efter kor
 och ledde den till Ole Mårtens gård.
Baldringe stöaland hade sine kor i
 Allshagen = där nu Allshagsgård är
 belägen, uppodlad 1880. Men dessa fick
 leda sine kor till Ole Mårtens. Före
 Tullbergsfejden hölls Aldermansgille,
 i Toftare by, de hade vångorner efter gamla
 skiftet, och ständigt hade Aldermannen något
 att meddela, då han höll i bya-hovet.

Baldringe s.

Landskap: Malmöhus län

Upptecknat av: J. Bengström

Härad: Herrstad

Adress: Linnég. box 236, Skurup

Socken: Lövestad

Berättat av: Nils Nilsson

Uppteckningsår: 1934

Född år 1859 i Åsjo.

Uppteckningen rör Slakt.

Å Kraghals gods fanns 3 äldermän. Ladafogden vid gården sände bud ut om kvällen: I morgon skall distriktet möta med 10 pigor och 7 drängar. Drängarna försedd med lier och pigorna med säp-sor, eller vid ett annat tillfälle: 3 äckergjör v. s. v. Buden skulle gå till närmaste gård, äldermännen i Åsjo, skulle i likhet ^{med} äldermannen i Lövestad by, buda om kvällen åt 3 till. Pojkarne måste uppf om natten och gå till närmaste gård med budet i mörker och snöstorm, men måste dock likväl stiga upp, då de andra stego upp. Åsjo-boorna hade Lövestads planteringar som

Lövestads m.

betesmark för sina kor. Aldermannen fick
sin tjur betad där, som ersättning. Tjuren
gick bland korna. Omkring 10 pigor skulle
gå nära en halv mil att mjölka 2 gånger om
dagen. Tjuren hade ring i näsen och var snö-
vit på 1860 talet. Han blev stånglig men
hade skräck för handen. Om efterkväten
såldes den i Gystad och Öja gård inköpte den.
Han gick när bland korna i en inhägnad.
Förvaltaren skulle gå ut och bese den nye
individen. Då denne fick se förvaltaren
rasade han mot honom. Ingen stengäddsgård
fanns i närheten, men till all lycka fanns
ett träd nära. I detta hann han upp innan
tjuren hann fram. Han skrek och höjtade,
men ingen hörde honom. Dör måste han
sitte i trädet till nära kväll. Tjuren låg på

knä, sprätte och vråla vid träcket. Dagen
efter blev tjuren slaktad. De flesta bönderna
kunde alla slakta husdjur, kastrota tjurkalvar,
goisar, gamla konar och beeglamen. Gamla konor
och stutar slakta man sällan, men om de bröte
ett ben eller förstoppning, i så fall kunde bonden
värkställa slakten. Sveinen skulle slaktas i
attian kl. omkr. 4 morgonen nära jul. En
fajke hade uppdraget att hålla lyktan med
en blecktröslampa uti. Slaktaren har ett
tryneband med en spitsad ägla i ändan.
Han sticker ändan in i ägla och en ägla
uppfår. Han ger mat svinet och svinet
gapar och skall föda sig för ägla. Den
kommer in i gapet och man drager till. Nu
liter man svinet gå före ut och håller i
trynebandet. Man har välut ett stort salt.

kar över två stockar. Nu dröjer man svinet
intill saltkuret. Slaktaren tager fast i ena
örat med ena handen, den andra i togsrehan-
det och två starka karlar, en tager fast i
frambenen och en i bakbenen och lyfts
upp svinet på saltkuret. Nu lägger man
svinet på ryggen och slaktaren binder
nu togsrebandet om gapet flera varv och
vart annat varv om sin hand att han har ett
säkert handtag. Nu skrapar han med slaktkniven
borsten utav halsen där stickhållet skall bli.
En friga tager och torkar det avskrapade fjältet
med en våt tosa, på det att ingen borst skall
kunna komma i blodpråsen. Svinet lägges på
sidan. Slaktaren håller huvudet med vänstra hand-
en, i togsrebandet, och sticher kniven in i halsen.
Svinet skriker och gör krampaktiga rörelser.

Blodet spruter ut och ned i en jöngoyta med
regnjöl uti. En kvinna passer skällovattnet.
När svinet dött, sätter man ett backtråg vid
sidan och över detta tvänne järnlinor. Nu
lägger man svinet i backtråget och ser noga
till att svingfötterna kommer under krappen,
med rygg i vädret. Svinet ligger alltså i tröget
på buken. Vattnet skall nu vara vid kokpunkten
en ty då anses det varmast. Nu tager man
en stor kapparkittel med en kapparspenn
en spann vatten och håller över svinets huvud
och rygg så ett par till sedan tager man
~~ett~~ man i kitteln och här ut och håller i
hållit över svinets huvud och rygg. Nu tager
man fast i järnlinorna och sänder svinet i
tröget. En ny kittel vatten kokas. Nu lyfter
man upp svinet på saltkeret och skrapningen
högare.

De styvaste rygghoosten drager man ur med
händerna, ty skomkaren vet man vill ha dem.
Vattnet vältes ur träget. Nu har ^{man} stöore och
och mindre täljknivar man paku svinet
med. Slaktaren och killarne hjälps åt.
Nu skär han ut hassenorna och sticher ett
hängetråd mellan benen
svinet kommer att hänga på hassenorna
på stegen. Sedan sätter man snett uppfrit en
vägg. Nu tager han en trasa och tvätter
svinet på stegen och sedan slår ett par spann
av vatten på svinet och sköljer det. Nu skäres
först könsdelarne bort. Sedan skär man upp
kukken och låter tarmarna falla ner i en stor
koppar-kittel. Gallblåsan tager man särskilt
vara på; hänger den på en bänk med mat föreständas
och händer och fötter. Urinblåsan bläses upp och
torkas.

4340

Svinet skäres nu upp genom haken och boingen,
 halsen och hakan. Mellan hagsore spärmer man en
 finne. Nu skäres ut hjärtat, lever, lungor och tungs-
 an. Estran skiljes från sidorna. Man slår ett par
 spannar vatten i svin kroppen och ~~sköljer~~ sköljer den.
 Hjältan skall kokas bland blodpölsan, så sprick-
 er den inte. Nu går svinet hänga på en halv dag
 i och för arkylning. Detta är en saggv ara 4
 vägar. Nu kommer turen till den för vären
 kastroade "ooren", som gör genomgå samma
 procedur. Allt arbetet går fort, så att vattnet
 har man knappast hunnit i kok när ooren
 skall skillas. Har man legd slaktare teger
 bonden och slaktaren en välkommen, men
 drängarne gå intet. Slaktaren och bonden
 framkuler efter slakten, men drängarne gå i
 arbetet. Vid skällningen lages klövarne ut med en
 kottång.

De som tygla sveder, skoldmattare, skomakare, skörelare, gå alla
 en gillestämme till + antagisar.

På eftermiddagen lägger man svinet på bordet, skär benen ur, skär huvudet av och skär två ritsar, en från var sida ryggkötarna, skär sidobenen från och delar svinet i 6 delar, benarna 2, låren 2, och två mittelstycken. Nu har man grovt salt, strö något på botten i saltkaret. Stycke lägges från stycke med grovt salt emellan. Borden rakar ^{de} avskurna svinöron, rakar huvudet bättre och man kokar sylta av huvudet som lägges i saltkaret i en lase med press på. Köttpälser, leverpälser lägger man i piset. Sista innehålllet var 5 får som nu äro räskade. Ett par årgamla allonsvin i mars och man har kött för året. En hoverkande med 2 par drögare och 7 halv-uxna kearn. En som står sig bra, men många gör nöja sig med mindre.

Gässen saltas i en annan halja och man söker
gäsasidorna. Inget djur bedövas före slakt.
Slaktknivarna har sin plats mellan bjälken
och loftet. Loftet var ej av spjuntade bräder,
i mitten på där bräderna nås uppåt en
liten öppning mellan bjälken och loftet. Där
satte man slaktknivarna som frigid, och
där på den sidan bjälken mot "kastan"
så att då man kom in om stugdörr
kunde man icke se genom loftet. Boord-
kniven = "holämnaren" hade också sin
plats där. Fattiga husmän = ett par skalle-
hjästar kunde till en gammal sända en smak-
ligt mykakt blodprälva, men könsderna gavo
icke utandra något och tillgublar fick
ibland en litet blodprälva. Hage och tommar
gjämsgjorde som frölseombölje.

Bräster, leviter och tockna där hade i blod
frölsan en russin mellan varje sked och
en bit istra om en ärtas storlek. Att denna
blev smakligare än böndernas fröls, säger
sig själv. Gristar och svinister smättes till
flött och därefter "fittensada" i lina leanor
till middagen under året. En skryva grov-
bröd och en hache frölsbit till middagen
ikeland. Man hade inga kätthvarnar, utan
hacha köttet på ett hachebrött, med en
handysa d. v. s. en sådan som användes då
man gjorde träskor. Dertill exportades båda
händerna. De små handysorna voro ännu
okända, men från 1870 talet börja några bonde
skuffa kätthvarnar, men herrgårdarna hade
sådana åtminstone före hovebönderna.
Alfvt. 1934 av: W. Skurup

Dagen före skakten fick svinen leara vatten.
 Alppa dagen börja de grynna efter föda,
 men anade inget av vad som förestod.
 Gässen skulle icke heller ha något dagen
 förut. Tanns en lamm drev man dem där
 ut att tvätta sig. De voro nu fulla med
 lus, men de förstodo att tvätta sig grund-
 ligt före skakten. Man lade gässen på ryg-
 gen på sitt knä, höll om nacken med
 vänstra handen och med högra handen pynte
 ut några fjädrar i nacken och med en fjum-
 kniv stack man gäsen i nacken. Blodet
 strömmade ner och man rörde rörsjäl uti.
 Gåse-pölse. Några kvinnor hade man budet
 att plocka gäss en natt. Det var några satens
 människor mycket arhete utfördes under
 natten gåsplockning, kurdgille, toorgille, slätta-
 gille = slätter, svinslakt.

Skriv endast på denna sida! Färsakt om dagen.
 (orodligt.)

Så gick det till vid slakt av svin och gäss. Att
bedöva dessa djur före slakten har kommit senare.
Skvslakt av nyfödda kalvar 1869 då man stack
ett syltliknande spjut genom halsen har jag
tidigare skildrat. Man stack senare en kniv
genom halsen ovanför matsstrupen för kalven.
Blodet rördes i rågmjöl och man lake blod-
kakor = stora tjocka plättar. Sedan skulle man
först rista upp huden från ända till ända under
buken och från denna rist uppfåt benen.
Man flädde sedan något med kniv. Sedan
slog man längs huden med en tremmer. Men
höll huden med vänstra handen och slog med
hammaren med högra handen. Huden skavs av nere
vid klövrone och skinnat skavs av vid nacken
omkring halsen. Huvudet skulle skällas, så gick
huden lätt ur. Huvud och ben kaste man till kallops.
It's till bröd till midatten.

vid herrgårdarne nära städerna hade slakteren
truffat avtal om kalvinköpf. Ett bestämt pris
betalades för normalt utvecklade kalvar 6 kr,
från 1870 till, men senare fick slakteren själv
värdera. En mathak mellan gårdar och slakt-
aren och uppgörelse varje månad. Gården köpte
till slakteren med kalvarna gratis. Nils Nilsson
säger: då jag var liten var jag med i Mstad någon
torgdag. Många slaktare höll på torget med kött
och uppsjö på kalvkött fanns. De kunde köpa
en kalva-fjädning, ett lår eller bag, njurar, lever
och lungor. Fattiga människor köpte kött av
myfödda kalvar, ty det var billigt. De myfödda
kalvarna voro upplåsta, så att köttet se ut
som gödkalvs kött. Saldatorerna sålde huden i
staden, men behöll själv kalvköttet, ty billigare
kött kunde man icke få.

Färslekt i Sövestad 1878.

Bonden stäck en kniv genom halsen och blodet rann ner i mjöl i en gryta. En finger rörde i blodet. Man älte ihop hårda klumpar och kokte. Färsarne kastades ut från luckan till rovfåglar. Baggens testiklar togs och man kacka dessa i sädder till korv. Övriga könsdelar kastades ut från luckan, med tarmar. Man rirte först upp huden, sedan tog man fast i huden med vänstra handen och knöt högra handen och med tummens nylar skilde man huden från köttet. Nu fick man färdigt till gas och smörja flammjärnet med det man stekte potatis. Lilla komme i Sövestad kasta baggens testiklar ut i havet. Där lågo de länge innan rättor förkärma sig över dem.

Färsbukt.

Anders Komma N: 14 Sövestad sade 1878:
Jacob, la jären blå" inne ja, ska slata ju.
Han tog ett par knivar som satt under
loftet och kjalhen. Jacob nu kan du dra
slövesten men ja slivar knivarna.
Sedan de voro slipade sade han: gånd
ette vären - laggen 12 år gammal. Anders
Komma tog vären och la den på slakt-
blocken och jag skulle sätta mig på block-
en med ryggen mot värens buk. 2 ben
höll jag i varje hand och värens huvud
och hals utanför länken. Anders Komma
tog fatt om halsen med vänstra handen
och höll den så att kniven icke skulle gå
genom matstrupen. En gryta med mjöl stod
under halsen och en fjäga stod med en gröda-

4340

Karna Rosengren säger: domliga slakt husen
heller för gässen!

sticka reda att röva i fjölser. Anders
Karna hade en lång stubbekniv, stick
den genom värens hals och blodet rann
ner i grytan och pigan rödde. Så fortsatte
man till 5 st. i mitten för oktober. Lamm
och gamla får. Gässen slaktades till Mär-
tensattan. Svänen en 14 dagar före jul.
Karna Rosengren i Skurup f. 1863 säger: Skurups sv.
Min mor gick omkring hos bönderna och
slakta gäss här i veckan till Martinsattan.
Gjesslaktare fanns icke för landsbygden,
ty de flesta kunde själva slakta. Var det
någon som man anlita för sin skick-
lighet i yrket, bedrev den dock icke slakt
som yrke, ty det arbetet hade han svårt
ihjäl på. Men i städerna var uppjö för
gjesslaktare. Uppf. 1934 av: Mm. Skurup

Sedan färet flötts skur Anders komma upp
halsen och tog matstruper ur och slog
en knut på denna. I Bläntarp skur man
matstruper mitt av och band en tråd om
ändan. Svinens urin blåses sen den var
uppbäst och toor lade man ärtor i denna
som lek sak åt mindre barn.

Någon vildskafelse med slaktvirens
hörd jag aldrig.

Elna Bergström f. i Bläntarp 1867 säger:
hjärtoronen skulle spåras ur, ty en havande
kvinna tog spåra av detta ondet kom med
i hakejälse och kvinnan åt av den.

Stickhilt kallades dallagen och skulle särskilt
utskäras, men man hökte rättet och åt det.
En bonde Nore Nils Jönsson sade till pojken:
nu får du inte gysa färet, ty då döer det iske.

4340
Färskötsel.

När fåren voro omkring 6 år gamle såg man på utseendet att de voro mogna för slakt. Suggor likaså. Dora saggo en arge vid goisningen behåll man den inte länge. Om en sugga var bounstig som man göda, lät man den regera tills bounsten gått över, även om man bestämt slaktslag. När suggoerne voro mycket feta gick bounsten fort över. I leland lät man ossa suggan för att få husfod, och i leland hände det att man slakta draktiga suggor. Anders Komman i Sövestad slakta en sugga 1876 som hade 18 goisar i sig. Vid hoo-gordhane hade man betar som voro 6 år gamla. Kartre-rade hegglemm. Man kunde slakta en "bete" när man behöf. De voro vanligen alltid feta.

Skive
Kerstad Torne p. 44
Kerstad Kerstad p. 44
1924

4340

1924 25 Jakob Bergström
Skive

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

33

Lammhandel.

* Bönderna slakta aldrig dilamm. Men om sam-
maren kunde slakta från staden komma och
köpa dilamm omkr. 4 månader gamla. De fingo
lika mycket för ett dilamm, ovanligt bra, lika
mycket som för ett lamm i sept. Men detta
skulle vara ovanligt stora lamm. Fären mjälka
man sedan. I Emmenhög härads lät man
färmjölken sura att den blev tjock, detta
kallades syltermilk. Om morgonen till fru-
kost sette man en bödd bit på kniven och
droppa den i syltermilkens kopp. Först sill
och potatis, sedan ovanpå denna läckra rätt.
Denne metod användes inte i Herrnads h.
Men färmjölken slogs bland komjölken.
Sedan man sålt lammerna måste man några dagar
mjälka fären. Annars hade juvret spruckit.

SK Herringstad Torneuppl 17/1 1934
Högsta - Högsta uppl
Hästslakt. 4340

Att slakta hästar ansågs mera förenade än
att avdaga tagna hundar och kattor.

Hästköttet kunde icke användas, ty "jan"
hade satt sin tumme på hästens alla fyra
ben och där han vidrört hästen uppröddes
ett par som aldrig lühtes.

Racharen, nästan lika avskydd som häst-
kött, skulle utföra detta arbete. Han stöck
hästen i boingen med en stubbekniv,
höll i en lina. Hästen fick springa
runt tills han stötte. Någon grävde en
grav till hästen, medan en annan asen
kröppan upp på en fjälds mark om efter-
hösten och råvar och rävfoglar fick
göra resten. Hundar och kattor dränkte
man i tovegraver och ärar, men det var

inte alltid att man anlita rækarer
för detta. Hönser högg man huvudet
ur, men uppt. har också sätt att man
lagt en ränsnärja om halsen på hönen
och band det i en spole i loftstegen.

En gång i Stögestad och en gång i Baldringe.
Kvinnor från staden kom med en rullbår,
köpte ägg och höns, sålde toora kakor, bocker
och Cikorica. De skrek strupen ut hönsen
att de ej skulle fläsa i rullbåren.

Bönderna betraktade Gänaren jänförlig
med sina utgångsdjur = tilläggsdjur =
ett nödvändigt ont. Ingen dräng å No 14

Skomman, Sövestad, våga gå över bergvägen
och sätta sig på en sidobänk, 1840-1878.

Men att gå till Krukeholm och utföra hovridare, passade.
Uppt. 1934 av: J. Bergström, Skurup

På herrgårdarne var vanligen huggedrängen,
träraktaren, slaktare. De slogo djuret i
frammen med skallen av ykan att djuret föll
sanslöst ned. Sedan skar han ett stycke ur
det tunna skinn som hänger under halsen
och sticker kniven i detta sår i halsen
vid boingan. Djuret rör sig icke, ty det
bedövet av slaget. Blodet tages i lerfat,
och fat efter fat fylls i en kittel av koppar,
mellan en rör med handen i fatet och en
med en grödsticka kitteln.

Benen flås ner till klövarne, skäres ur
vid knä och hasor. Bestas på marken bredvid
och hundar bära nu omkring benen ut i jorden
och begravar dem, för att senare taga dem
i ny befattning. Någon kunde beställde av
slaktaren: tag varann "tjörarniggen" åt mig.

Bönderna stucko en ståltråd genom urin-
röret och avklippte denna i skiggens ändar.
När den torkat blev den hård och seg.
Man hade sådana hängande i postallar,
hästetallar och pryglä släkulor med, men
även drängpojkar kunde bli randade
med dessa, dock icke så allmänt som på
Boornholm.

Äke vängapuntare sade i Baldringetorp 1876: *Baldringe sn.*
Då jag var vängapuntare hade jag ett horn
och bläste uti om nättorna och hade en bra
tjörremigge med mig. Kom jag på någon
som tjörvete sina hästar på annans äng
gav jag drängen ett par bra rapp av tjöra-
migen. Om drängen slog vängapuntaren,
var straffet nästan detsamma som om en
soldat slog en korpälsbocka.

Kalvslakt.

38

I äldre tider sålde man icke mjölk, utan
 kännade smör och beredde ost. Flytande ost-
 extrakt = ostlöpe kände man icke till. 1882
 hade man i Kronovalts gårds mejeri flytande
 ostlöpe. Hon hade ett smalt glas graderat, som
 visade hur mycket löpe till en viss volym
 mjölk. Bönderna kände icke till tväret.
 Men ostlöpe behövde de och mycken ost
 tillvärkades, både söt mjölkost och skumm-
 ost. Man gav en nyfödd kalv för försommaren
 mycket söt mjölk att dricka. Kort därefter
 slakta man kalven. Mjölken hade gjutits
 i kalvens mage. Man tog dessa ostar ur
 kalvmagen, och gjorde magen ren och band ett
 band om ena öppningen. Nu lade man ett oststycke
 man tätt ur kalvens mage, i magen och fyllde...

den med söt mjölk och slog en sup rom
uti magen. Men leand nu för öppningen
och leand ett leand från ena öppningen till
den andra och hängde den på ett utskjut-
ande bjälkhuud på väggen. Solen sken på
kalvmagen och snart steln innehillet.
När den blev mogen, tog man skinnet ur
och innehillet lades på en hylla i ett skåp
eller bröda i beghuset - kasten. När bond-
kvinnan skulle tillverka ost, tog hon och öpp-
värnde mjölken. Nu visste hon hur stor
kvantitet som åtgick till mjälkvolymen.
Glade man ingen löpe linte man! Denne
löpe kunde förvaras till nästa sommar.
Så att konstas att tillverka ost och smör
kände de till långt för än halländare och
Schwäbtrare kom hit. Sv uppt. Skrup d. 28-5-1934

Ystning.

Landskap: Malmöhus länUpptecknat av: J. BergströmHärad: TosnaAdress: Vinkelg. 236, SkurupSocken: EverlöfBerättat av: Isak BergströmUppteckningsår: 1934Född år 1861 i SlögestadUppteckningen rör Slakt av nötkreatur.1884 kom jag i tjänst hos hemmansägaren Chri-
stopper Persson i Kumletofta, Everlöf.

Everlöfs sn.

Denne var sväger med hemmansägaren
Per Larsson i Everlöf. (Skatte Per Larsson.)Han skulle bortgifta en dotter och Per Larsson
kom Christoffer Persson och fråga om han
kunde sälja honom en ett och ett halvt års-
gammal koiga som ej blivit dräktig. Nuda-
knyddad e färdigt när en sken till smied.
Bröllopet vare emelligen i tre dagar. Jo det
kan du gå. Ja då kan vi slakta den här. Ja.
En knibblesloda drogs ut och den förlude men

tvänne hästar. Kvigan ledades ut till släden
och man band sef om benen för kvigan.
Två man stod vid sidan och då kvigan
gick fram snärjdes hon om hult och mannen
vätte henne för ryggen i släden. Men fängsla
nu benen riktigt. Per Larsson skötte skikten.
En goyta med rågmjöl settes under nacken
och mitt uppdreg var att hålla i ene hornet
och nosen uppe. Per Larsson stack kvigan
i nacken med en kniv omkr. 3 tum långt
spetsigt blad. Sedan kunde kvigan icke resa
huvudet och uppgav döva vrål, och det
dröjde länge innan döden kom som
beforiaren.

Huden såldes till grovaren.
När man slaktade får skulle skinnit genast
alunas. Skrädderne garva fässhinnen.

Örnsläkt.

Nu uppt. ett man slaktat gamla vassar
 och flitt dessa har jag hört och att detta
 skinn sedan användes till panningkassar.
 Men detta var nog endast slaktare - jack -
 män som utförde dylikt i städkona.
 Någon helhet i vad som åtgick i kättväg
 för lika stora beaman kan man icke få,
 ty den girige slaktade icke till husbehov,
 medan en frikostig gick för långt åt andra
 hållet. De som hälls god kost, skulle ju
 mera åtgå, medan den girige kunde svälta
 både sig själv och tjäna. Enligt slav-
 städgan skulle tjänares nöja med hus-
 manskost, men var en gränser mellan
 husmanskost och bondkost?

Uppptecknat 1934 av: J. Bergström, Skivurups

Då man slakte husdjur skickades aldrig
beoren bort, men en havande kvinna fick
icke deltaga i slakten och äse dodsryg-
ningarna.

Gjannur fick icke reeta något före slakten.
Det betydde intet om en främmande kom,
En havande kvinna ställde man om att
hon icke kom i närheten. Svinen skrek
så att det hördes på långt håll, och fjärr
voro fort avlivade.

I Totna härad, Leberöd slakta man svinen
i ny, på det att kättet skulle bli droppre.
Denna vidskeppelse hörde jag aldrig i större
stads härad. Slaktkniven slipades å slip-
stenen före slakten. Hade man legd slakt-
are, hade den hvarse kniven med sig
i en god linnetrasa.

Slakt.

I de socknar där det fanns egna bönder fanns också egna husägare. Dessa lögde en slaktere att slakta svin och får. Man hade då en kalas måltid. En husägare kände man som var särskilt duktig i slakt. Denne anlätades av både bönder och husägare. Men slakt av nötkreatur kunde en och annan bonde själv, men icke den i svin- och fårslakt kunnige. Det hände ibland att då man skulle stille till bröllop att en slaktere från staden kom och gjorde uppköp. Man uppdrag då åt denne att slakta djuret. Han bedöva det med ett slag med yxan att det föll till marken och tog huden ur, skar upp det och resten gjorde husfallet själv. Detta gick fort, så att om $\frac{1}{2}$ timme var det uppskuret. Slakterne voro för det mesta körande.

Slakt.

Det förekom aldrig att en kvinna stack ett
ett husdjur som skulle slaktas, med undan-
tag av Barbra Rosengrens mor, som gick om-
kring och slaktade gäss vid Mårtensdagstid.

Racharestinus i Kläpperöd gick fr. 1830-1880

talat och slaktade hästar, bestrova hundar och
katter. Hästerna stack hon i bringan och
höll i ett rep och hästen fick springa
runt till han stötte. Då stack hon sin
käpp i hålet, med en spik i ändan, och
rev sönder tarmarna. Veterinär Angelin
bodde i Skurup och Skimninge är grannsock-
en, men gjorde intet för att stävja detta
djurplägeri och Edlingarna i Regeringen
och de namnkunnige bonde riksdagsmännen
gjorde ännu mindre. Hon sade till hästen: nu

Skriv endast på denna sida! Skall du gå dansa,

* Skimninge sn.

Hundarne hängde hon. Kattor brukar man
stoppa i en gammal sech med en sten uti
och kasta denne i en torvgrav eller å.
Att sticka en hund eller katt med kniv
hörde jag aldrig. Men någon lät sechne
Stina på hunden. Skinnets utsträcktes på en
pott att torka och man lade det vid ett
skribord på golvet. Fräskopatrassar.

Rachare Stina en stor goov och rå kvinna.
Hon dränkte sig i en brunn förvilligt på
1890 talet. Sedan uppstod ingen rachare
mera i dessa orter. Vår herregårdens
sköt man hundarne och Platskan i
slögstads lät begrava den i furken nära
gårdens brunn och satte gravvård över hund-
en.

Högstads pr.

Själ

En målad bräda på en stång i
gården. Jag såg tre gravvårdar

Skriv endast på denna sida!

1870.

Slakt.

Var brukade slakten utföras. I Slögestads slott i en meterialbod, hönder ju i gården uti inför förstugudörren, men i svårt väder slakta man ju och svin inne i stersed. Så och gäss. Vid Herrutads gård slaktades svinen i svinhuset, skälades uti inför köksdörren, men näthashar slaktades i en loge. Någon vidskeppelse vid slakt såg jag aldrig. Dunan hade ju slakt ihjäl spöke skorn och troll, så att 1870 fanns icke mycket kvar av trohet, men att dunan slakt ihjäl allt trodde trodde man icke, att något fanns kvar trodde man fortfrående. Ginge andre sjukdomar kunde uppstå vid slakt än, "fallansut", "slaget". Vid anfallet fick en anfallne samma dödsöfverklningar som öfrigt.

Skriv endast på denna sida!

H. Ögustads sn

47

H. Herrutads sn

Intet nedgrävdes i svinstien. Svin-
 borsten tillvaratogs, rygg borsten till sko-
 makaren och den övriga borsten töskades
 och lades i en gammal sieh; jämte svans
 lagel av hättor och kor. Lumpsamla
 korn och uppkäpte, ben, lump och tegel.
 I soeknar där det fanns en lussägare
 som var stichlig i yrhets antitades han
 lude kniven med sig, en vea ett litet
 stycke av en lie. Man slog eggen ur och
 en bit av rygg försåg man med trä-
 skapt. Dessa voro offfurligv rakkniv-
 var. Knivarne voro hvarsa och hållarne
 finge vardera en kniv och rakningen
 gick fort att det dröjde icke länge för än
 svinet och gjestet hängde på stegen med
 huvudet nedåt. Svinhuvudet och öron rakades bättre
 Efter plackningen sveddes gäss och ankor.

4340

Man vet jag varför de för skinnandens
Det var för att man skulle tjäna mer på skinnandens

Bondkvinnorna slaktade höns medelst
halskuggning och gäshuvuden skars ur hels-
en insallades och man bakte panntopple-
sö för gäshuvuden. Det såg hemskt ut
med nåleborre i gryn och ankarsälar
i soppepatet, men man måste hålla till
guds med allt. Men kan säga att 1890 hade
alla tattare = rackare upphört med köst-
slakt och hedrliga människor blevo nu
hästslaktare. Men det gick icke att sälja
köttet på landsbygden, men i städer och
torgdagar i större samhälle gick det.
Nu köper kött och och också lever gyllerlig
korv, men äta kött i form av korv
kan man men den dag som idag är
finns det ej många på landsbygden som
köper kött, men i form av korv går det som
Man vet icke vad korven innehåller.

Skriv endast på denna sida!

smör

1905 kom min bror Isak Bergström, f. i Högstadi 1861 och en smedm. Persson överens om att av en bonde köpa en gammal häst, denna ville sälja. Isak Bergström ledade hästen med ett slag av gellan att han föll död ned och stäck kniven i boingen. Hönsern fick äta det leverade blodet.

De delte hästen, sålde huden till garven, malde och kätt, häst köll, flösk jämsamt tillsammans. En mängd korvar fick man som man köpa. Alla människor togente korven var god, äto den med begärighet och ingen ansåg den ohederligt för det att de skatte hästen. Men i Ståhorn har man nog alltid ätit häst kött i form av korv. Men bönderna köper ännu aldrig häst kött å toogen. Men hästkorv går i den som smör.

Skallskadade ansatta Skallskadade

Människorna voro mycket genomförrä-
ade så att de hade starka känsla för smär-
skors lidande av lägre kast ej heller känsla
för husdjurens lidande vid slakt.

Gårdarjagarna hudflängde hoveri betjningar.
Bönderna hudflängde och mörta de
fattigas barn och vid krigsmaktens tud
flängde befälet manskapet, om inte ju
annat så genom frygellagar.

Viden var ond och den svagare fick
lidande av sin förtroghare.

Det högre kaste hade inga känslor för
det lägre kastes lidande, ja, det lägre kaste
mörta varandra, drängen misskunda
saktyggen i många fall och gesällen mör-
teru lätyggen (handsvattaren).

Viden var ond. Måpt. 1934 av: P. M. Skurup

Prästerna ansatte konfigurations-
skidder ungdom från skattens gata
om de ej kunde lindelamman.

4340

Slakt.

Det gräsligaste djurplågeri vid slakt jag sett
var i Bornholm 1886. Bönderna slakte en
gammal ka om efterhåsten och någon en ett-
års tjur. De stekte djuret i sacken, utan
att först bedöva det. Djuret föll genast
till golvet, men det tog en lång tid innan
döden befridde dem från sitt lidande. Korna
uppgav döva skrik. En korsa rödde i
blodet och man gjorde blodkvor i långa
kanor. På samma sätt stack man i sack-
en gamla beaggar, får och lammar. Irid
svinslakt lag djuret på en slaktblock
rektangelformig, två alnar lång och hade
fyra ben, omkr. 1 m. bred och något hölrig
liggerkiva. Man slog bakhottvatten på svin-
et på slaktblocken. Skällningen var ej så bra

Bornholm, Dk

Skällningen var då i sig en skräck: som om man skulle ha varit där och sett det. Den var också god att titta på.

Självdöda djur.

Om t. ex. en ko dö under natten sände man bud till någon som kunde flå den. Tyckte man kattet såg bra ut användes det. Var det vid sommaren och flugor svornde omkring den så ase man den ut och begrav den som den befaras. Hästarna ase man ut i en mangelgrav, en å eller tövgrav och dränkte dem, men om vintern ase man dem ut i en fjälsmark och raddjuren fick göra resten, huden avtogs först och såldes till garvaren i en stad.

Luktade djuret surt begrav man det gerna, om det var svin, får, eller koe, men dränkte hästarna. Vid den varma tiden kunde man icke ase ut den i fjälsmarkerna.

Upt. 1934 av: W. B. M. Skurup.

Skriv endast på denna sida!